

6 LUX lunchen met Gijs Bakker

‘Mijn sieraden, dat ben ik’

Gijs Bakker (70) is ‘mister Dutch Design’. Bij een glas wijn vertelt de ontwerper dat hij een solist is die anderen nodig heeft. ‘Ik kan talent aanwakkeren.’

tekst Rinskje Koelewijn foto's Bob van der Vlist

Herken de designer in een stampvol restaurant. Felblauwe gympen. Zilvergrijze bodywarmer. Doorzichtige, ronde bril van kunststof. Ha, daar is Gijs Bakker (70), sieradenontwerper en productdesigner. Als we aan tafel zitten, aarzelt hij heel even en bestelt dan een glas witte wijn. „Gezellig”, zegt hij als ik meedoe.

Het duurt niet lang of hij vertelt over zijn vroege jeugd. Hij moet een jaar of zes, zeven zijn geweest. Dagenlang knutselde hij voor de hele buurt (in Amersfoort) en al zijn broers en zussen (hij is de derde van zes) aan de de versiering van de praalwagen voor de optocht de avond voor Koningsinnedag. „Ik ging helemaal uit mijn dak.” Maar zodra het feest begon, was hij verdwenen. „Ik stond tussen de toeschouwers langs de weg te genieten.”

Hij is een solist, zegt hij. „Altijd geweest. Maar wel een solist die andere mensen nodig heeft.” Gezellig hoor, een groot gezin, maar wat een ontiegelijk lawaai. „Heerlijk als iedereen opdonderde en ik thuis kon blijven. Fijn alleen met mama. Ik had veel aandacht nodig. En nog.” Zijn werk, zegt hij, geeft hem nu de aandacht die hij zoekt. „Jij zit nu toch maar mooi een hele poos naar mijn geklets te luisteren.”

Hij is net terug uit China en Taiwan, en staat op het punt te vertrekken naar Turkije. In die landen is Gijs Bakker ‘mister Dutch Design’. Dat komt door wat hij zelf maakt en gemaakt heeft – zijn 3D geprinte brochures uit 2011, zijn stoel met gaatjes uit 1990, zijn fruitschaal uit 2000. Maar hij heeft, zegt hij, nog een talentje. „Ik heb het vermogen om de kwaliteit in een ander te ontdekken. En ik kan talent aanwakkeren.” Hem maakt het niet uit of een talent in Nederland geboren is, in Milaan of in Taipei.

Hij noemt zichzelf een regisseur. Een regisseur die telkens hetzelfde scenario uitvoert. „Ik breng mensen samen, voer de regie over de ontwerpen en zorg dat er een podium is om ze te laten zien.” Een podium waarop niet hij, maar andere ontwerpers dansen. In 1993 richtte hij, samen met Renny Ramakers, Droog Design op. De vlag waaronder jonge Nederlandse ontwerpers hun debuut

maakten; Hella Jongerius, Marcel Wanders en Jurgen Beij. Als Droog Design het podium is, dan is de Design Academy Eindhoven de coulisse. In de 25 jaar dat Gijs Bakker er hoofddocent was, werd ‘Aintheoven’ een van de vijf beste designopleidingen ter wereld (volgens het Britse designblad ICON), en ontdekte hij talent in studenten die daarna internationaal doorbraken. Komende week, de Dutch Design Week, zwaait hij zijn laatste lichte student uit, begin dit jaar ging hij weg bij de Academie.

Ledigheid

Je zou hem geen zeventig geven, zo kwiek als hij beweegt. Ik vraag hem of hij moe is van twee weken China en Taiwan. Hij schudt van nee. Hij heeft nooit last van jetlag.

„Maar sinds kort heb ik op de derde dag na thuiskomst even helemaal geen energie.” Dat was een dag geleden. „Nu ben ik weer oké. Op reis verlies ik mezelf nooit in ledigheid of dronkenschap. Ik eet gezond, hou mijn lijf onder controle.”

In Taiwan is hij art director van HAN Gallery. De Taiwanese overheid heeft hem gevraagd het „oorspronkelijke Taiwanese vakmanschap te koppelen aan design”. Ik bekken dat ik geen idee heb wat hij daar dan precies doet.

En gelukkig vindt hij dat niet erg. „Ik ben gewend altijd uit te moeten leggen wat ik doe.” Hij is de enige van zijn broers en zussen die ‘iets’ doet met design en kunst. De jongens namen het garagebedrijf over, de meisjes trouwden. Inmiddels zijn ze allemaal, behalve hij, gepensioneerd. „Mijn vader liet me naar de kunstacademie gaan, maar maakte zich grote zorgen. Wat moest er van dat kind terecht komen?” Op zijn 24ste werd hij gevraagd als docent aan de Academie in Arnhem. „Toen had hij rust. Ik was leraar. Dat begreep hij.”

Wel jong, 24, om docent te zijn, zeg ik. „In 1967 brak ik als ontwerper door. Toen was ik 25. Jong, ja.”

Zijn doorbraak beleefde hij samen met zijn vrouw, sieradenontwerpster Emmy van Leersum. Ze maakten armbanden van plexiglas, halssieraden van aluminium, een

hoofdvorm van plastic. Toen een revolutie. „We werden opgemerkt door Benno Prensela.” Benno Prensela (1920-1997), bekend vormgever en net als Gijs Bakker, een herkenner van talent. „Hij is heel belangrijk geweest voor ons. Hij verzamelde ons werk, kocht en schonk het.” Gijs Bakker woont en werkt tegenwoordig in het huis van Prensela aan de Keizersgracht. „Tegen jonge mensen die bij me op bezoek komen, zeg ik altijd: pas op, je staat op Prensela.” Hij grinnikt. „Het tapijt is zijn ontwerp.”

Emmy van Leersum is in 1984 overleden. „Onze zoon Aldo was dertien. Een waardeloze leeftijd om je moeder te verliezen, zegt hij altijd. Je bent nog niemand.” Nu is Aldo Bakker 41 en productontwerper. „Een zeer dierbare collega en een goede vriend. We zijn zeer kritisch over elkaars werk, en vertellen elkaar urenlang wat we ervan vinden. En gelukkig luisteren we allebei nooit.”

„Gelukkig? „Ja, gelukkig. Ik denk vaak: goddomme jongen, jij hebt het voor elkaar. Je zal kind zijn van twee ontwerpers, zeg. Hij heeft zich knap aan ons ontworsteld.”

Creatieve mensen, zegt hij, leven altijd vooruit. „Een kind moet, net als een goede student, braaf luisteren naar wat hem wordt verteld. En dat dan snel weer vergeten. Het irriteert me als studenten precies uitvoeren wat ik heb bedacht. Dat zijn gedachtes uit het verleden. Verschrikkelijk.”

En hoe zit het nou met Taiwan? O ja, Taiwan, zegt hij en lacht. „Over dat land wist ik niet meer dan dat het ooit Formosa heette, onder het bewind van Chiang Kai-Shek en dat het nog niet zo heel lang onafhankelijk is van China. Ik kwam er voor het eerst in 2006. Een land met veel *crafts*. Zilvermeden, bamboevlechters, houtsnijders. Allemaal technieken die werden gebruikt in de tempelbouw. Traditionele *crafts* die toe waren aan een *upgrading*.”

En daar heeft Taiwan Gijs Bakker uit Nederland bij nodig?

„De Taiwanese zijn onzeker over hun eigen cultuur. Kunstenaars daar zeggen tegen mij: ‘U hebt makkelijk praten, u heeft een rijke cultuur, wij niet’. Ongelooflijk.

De rekening

Restaurant Zouthaven Piet Heinkade 1, Amsterdam	
2 glazen Sauvignon blanc	9,00
2 Albacore tonijn	25,00
Totaal	34,00

Gijs Bakker. Rechts porseleinen servies van een Taiwanese ontwerper; de Taiwanese overheid heeft Bakker gevraagd te helpen „oorspronkelijke ambachten te koppelen aan design”.

Hun cultuur is zoveel ouder en rijker dan de onze.” Het communisme heeft hun de trots ontnomen. „Taiwans geluk is dat zij geen Mao hadden, zoals de Chinezen. In China is een cultuurgat van twee generaties geslagen. De samenleving van Taiwan is opener, minder murw geslagen.” Om goed te kunnen ontwerpen, zegt Gijs Bakker, moet een ontwerper zijn achtergrond kennen, weet hebben van zijn eigen werelddeel, de religie van zijn voorvaderen.

Eigen ik

In Taiwan selecteerde Gijs Bakker vijftien designers die samen met hem op zoek gaan naar nieuwe vormen voor het oude handwerk. „Ik laat ze zoeken naar hun eigen ik. Wie zijn ze en waar komen ze vandaan? Wat is hun identiteit?”

En dan?

„Een voorbeeld: Ik zeg tegen die vijftien jongens en meisjes: hoe leven jullie thuis? Want als ik kom, poten ze me altijd in een chic hotel en eten we elke avond in een restaurant. Ze organiseerden een excursie naar hun huizen. Bij hun ouders thuis: kleine ruimtes met een enorme eettafel waarop hun moeder allerlei kleine, verrukkelijke gerechtes neerzet. Langs de muur: een wandvullend altaar met een boeddhabeeldje, wat snuisterijen en souvenirs van verre reizen. Kom je bij de jonge generatie, zo rond de dertig jaar en niet getrouwd: die bewonen een appartement ter grootte van onze slaapkamer. Ze hebben een wasmachine, een bed, een tv. Maar geen keuken, want koken doen ze niet. Eten doen ze op straat.”

Als een leraar last hij een korte pauze in en stelt zichzelf dan de vraag: „En hoe vertaalt zich dat in vorm?”

Een van de ontwerpers van HAN Gallery bedacht een porseleinen servies dat gebaseerd is op de plastic wegwerpbordjes die je krijgt bij de eestalletjes op straat. „Mooi geribbeld eierschaalporselein. Geen nostalgische, sentimentele souvenirs, maar gebruiksvoorwerpen die jij en ik ook willen hebben.”

HAN Gallery, begrijp ik nu, is voor Taiwan wat Droog Design is voor Nederland. „Het is geen stijlje. Het is

design dat voortkomt uit de identiteit van de maker.” Hij vindt het „een cadeautje” dat hij jonge designers mag helpen zoeken naar hun beste kunnen.

Maar wat nou, zeg ik, als het beste van de ander beter is dan Gijs Bakker zelf?

Gijs Bakker aarzelt geen moment. „Dat kan lastig zijn. Maar als je dat gevoel kunt overwinnen, is het een bevrijding. Dan is het juist fascinerend om iets te ontdekken wat ik zelf niet kan.”

Sieraden maken is zijn basis. „Mijn sieraden, dat ben ik. Daar komt al het andere werk uit voort.” En dan bedoelt hij niet dat hij nu sieraden wil *maken*, hij moetsieraden *denken*. „Het gaat me er niet om iets moois te maken.” Wat hij bedenkt hoeft zelfs niet eens te worden gerealiseerd.

Dat moet hij uitleggen.

„Weet je hoe de werkbank van een sieradenmaker eruit ziet? Een tafel met een half maantje uit het werkvlak waarin de maker zit. Zijn object staat voor hem op tafel, vastgeschroefd met een pin. Aan die tafel zit hij te vijlen, slijpen en zagen. Voor niks anders oog.” Hij ontwierp samen met zijn vrouw in 1967 een eigen tafel. „Wel een met een maanvormige uitsparing, maar verder helemaal leeg, schoon en wit.” Een schone lei. „Onze tafel geeft ruimte aan gedachten.”

En wat denkt hij dan?

„Waarom zijn we zoals we zijn? Hoe zitten we in elkaar? Waar zijn we nu mee bezig? Dat tast ik af. Dat denken kan elke vorm aannemen. Voor mij werkt het het best als ik mijn denken omzet in het ontwerpen van sieraden. Juist omdat sieraden het minst noodzakelijke designproduct zijn. Niemand heeft juwelen *nodig*. Sieraden zijn nutteloos. Ik kan ermee doen wat ik wil.” En als hij zijn sieraden „gedacht” heeft? „Dan weet ik welke kant ik op moet. Wat ik doen moet, en welke kant het op moet met de designers die ik regisseer.”

Hij is de laatste jaren nauwelijks aan sieraden toegekomen. Te druk met afscheid nemen van de Design Academy en Droog Design (in 2009). En toen kwam Taiwan. „Ik heb al die tijd wel aantekeningen gemaakt. Daar moet ik nu mee aan de gang. Ik voel dat er iets zit aan te komen.”

CV

Geboren 20-02-42

Burgerlijke staat weduwnaar
Opleiding Kunstnijverheidschool Amsterdam, de latere Rietveld academie

Woont in Amsterdam
Eerste baan assistent-ontwerper bij Koninklijke van Kempen en Begeer (zilveren bestekken) in Zeist.

Vervoersmiddel in Amsterdam de fiets, in Nederland de trein of de auto, en als ik verder moet het vliegtuig.

Sport zeilen, roeien

Favoriete boek *The Autobiography of Benvenuto Cellini*, van Benvenuto Cellini

Favoriete muziek Maria Callas
Favoriete film Luchino Visconti, *La Caduta degli Dei* uit 1969

Onmisbaar onafhankelijkheid